

absynt

DANA McANULTY

DIVOKÝ ROK

DENNÍK MLADÉHO PŘÍRODOVEDCE

PŘELOŽILA DANA PETRIGÁČOVÁ

absynt

DARA McANULTY

DIVOKÝ ROK

DENNÍK MLADÉHO PŘÍRODOVEDCE

PRELOŽILA DANA PETRIGÁČOVÁ

Diary of a Young Naturalist by Dara McAnulty
Text © Dara McAnulty, 2020
Translation © Dana Petrigáčová
Design, Layout & Illustrations © Zuzana Bartová

ISBN 978-80-8203-338-3

Obsah

Predslov 9

JAR 15

LETO 81

JESEŇ 161

ZIMA 217

Glosár 272

Pod'akovanie 282

Mojej rodine

Predslov

Tento denník zaznamenáva pohyby môjho sveta od jari do zimy, doma, v prírode, v mojej hlave. Začína v okrese Fermanagh na západe Severného Írska a končí v grófstve Down na jeho východe. Zachytáva, ako sa odpútavam od domova, zmenu prostredia, krajiny a občas aj vírenie mojej mysle či duše. Som Dara, chlapec, žalud'. Keď som bol malý, mama ma zvykla volať lon dubh (čo po írsky znamená drozd), a občas mi tak povie aj dnes. Mám srdce prírodovedca, hlavu nádejného výskumníka a kosti dávno unavené všeobecným nezaujmom a neustálym ničením prírody. Slová a vety na nasledujúcich stránkach opisujú moje spojenie s divokou prírodou, snažia sa vysvetliť, ako vidím svet, a približujú, ako v našej rodine prežívame búrky.

Písať som začal v úplne obyčajnom bungalove obklopený rodinami, ktoré držali svoje deti za zatvorenými dverami, a opustenými rodičmi, ktorí svoje záhrady a trávniky pristihávali manikúrovými nožničkami – áno, videl som to

na vlastné oči. Práve tu som začal tvoriť prvé vety, tu sa na stránkach denníka miešal môj údiv s frustráciou, tu sa z našej záhrady (na rozdiel od všetkých ostatných v tejto slepej uličke) stala v jarných a letných mesiacoch lúka plná kvetov a hmyzu označená tabuľou s nápisom *Tu pracujú včely* vsadenou do vysokej trávy. A práve tu naša rodina trávila celé hodiny pozorovaním pestrosti, ktorá iným záhradám chýbala. Nikto z nás nedbal na zdvihnuté obočia susedov, ktorí občas vykukli spoza závesov.

Medzitým sme sa presťahovali na opačný koniec krajiny, aby sme si vybudovali nový domov, a nebolo to prvý raz. Počas môjho krátkeho života sme bývali na mnohých miestach, žili sme tak trochu nomádkym životom. No keď sme sa už usadili, náš dom bol ihneď prepchatý knihami, lebkami, pierkami, politikou, nespútanými debatami, slzami, smiechom a radosťou. Niektorí ľudia si myslia, že korene vyrastajú z tehál a malty. Tie naše sa však šíria ako mycéliové siete späť so studňou nášho spoločného života, aby sme s nimi zostali v spojení bez ohľadu na to, kam sa pohneme.

Obaja moji rodičia pochádzajú z pracujúcej triedy. Vo svojich rodinách boli prví, ktorí navštevovali a vyštudovali univerzitu, a stále sú plní ideálov i viery, že zmenia svet. Znamená to, že z materiálneho hľadiska nie sme až takí majetní, no ako hovoríva moja mama: „Sme bohatí v mnohých iných ohľadoch.“ Otec je – a vždy bol – vedec (morský biológ a teraz ekológ). Oživil tajomstvá a vedomosti, ktoré v sebe nesú divoké miesta,

a všetkým nám vysvetlil mnohé prírodné mystériá a záhady. Mamina kariérna cesta pripomína brodenie sa potokom: nikdy nejde priamo. Hudobná žurnalistika, dobrovoľníctvo, akademická pôda – týmto veciam sa stále trochu venuje, no zároveň doma vyučuje moju deväťročnú sestru Bláthnaid. Jej meno znamená „kvitnúca“ a momentálne je celkom slušnou odborníčkou na hmyz, slimáky chová ako domáce zvieratká a navyše opravuje všetky elektrické zariadenia v dome (čo sa mame až tak nepáči). Mám ešte trinásťročného brata Lorcana, čo znamená „divoký“. Lorcan je hudobník samouk a zakaždým nás dokáže prekvapiť i zmiasť zároveň. Okrem toho je závislý od adrenalínu – zjazduje z horských kopcov, skáče z útesov do mora, a celkovo má v živote asi toľko energie ako neutrónová hviezda. Potom je tu Rosie, zachránený anglický chrt so silnou plynatosťou a strakatou srstou. Adoptovali sme si ju v roku 2014. Ona nás stráži. Voláme ju živý vankúš a je úžasnou spoločníčkou a dokonalým uvoľňovačom stresu. A ja? Nuž, ja som ten záдумčivý s večne špinavými rukami a vreckami napchatými niečím mŕtvym a niekedy aj zvieracím trusom.

Pred týmto denníkom som písal aj internetový blog. Viacerým ľuďom sa páčil a neraz ma pobádali, aby som napísal knihu, čo je naozaj skvelé, keďže jeden učiteľ raz mojim rodičom povedal: „Váš syn nikdy nedokáže úplne pochopiť spojené odseky textu.“ A predsa. Keď píšem, hlas mi zuní ako sopka a všetky moje frustrácie i vášne môžu každú chvíľu vybuchnúť do sveta.

Našu rodinu nespája len pokrvné puto. Okrem otca sme všetci autisti – a tak je pre nás on ten čudný, na ktorého sa spoľiehame, že nám odhalí nielen tajomstvá prírody, ale aj ľudského sveta. Spolu sme pomerne excentrické a chaotické zoskupenie. Isteže, sme aj dosť desiví. Sme si blízki ako vydry. A schúlení jeden pri druhom kráčame svetom svojou vlastnou cestou.

JAR

V tme sa moje sny pretrhnú. Zrazu plávam na hladinu a súčasne lapám po vzduchu, keď sa mi vedomie zachytí o tóny flauty. Steny spálne sa vytrácajú. Priestor medzi mojou posteľou a záhradou sa zužuje, splývajú v jedno. Vstávam bez pohnutia prišpendlený ťažobou spánku, noty mi padajú na hrudník.

V mysli vidím drozda, jeho testosterónové šípky poletujú ako pozemské sonáty šíriace sa svitaním. Som celkom ponorený do tejto symfónie, bdely a so sviežou myslou, môj mozog začína víriť.

Jar je všade iná, no mne ide o obrazy a zvuky, ktoré ma sprevádzajú každý deň, od oblohy až po korene ukrývajúce najväčšie tajomstvá. Jar je žaba, čo nám skrížila cestu, keď sme prišli do tohto domu – naše prvé stretnutie s roztrúsenými ikrami v chvate ponechanými na ceste, jej neviditeľná trasa narušená súčasnosťou. Nešťastní sme jej s nádejou vytvorili vodnú skrýšu: zahrabané malé vedierko vody naplnené rozbitými črepami hlinených nádob, kamienkami, rastlinami a paličkami, ktoré mali ulahčovať vstup a výstup. Netušili sme, či to bude fungovať. (Čokoľvek hlbšie by si vyžadovalo krompáč, aby sme prenikli cez kamenistú pôdu, ktorá nám bola dopriata v našej záhrade na predmestí Enniskillenu.) Stretli sme sa však aj o rok, keď náš kamarát obojživelník poskakoval v tráve a do tanca sa k nemu pridali ďalší. Na hladine nášho vedierka nám zanechali darček v podobe žabích ikier. Jasali sme tak, že naše výkriky nadšená bolo počuť až k úpätiu kopca a na chvíľu prehlušili lomoz áut uháňajúcich do Sliga či Dublinu a dokonca v nich zanikli aj zvuky neďalekej betonárne.

Príliv a odliv času prerušovaný čímsi známym prináša každý rok cyklus zázrakov a objavov. Akoby sa všetko dialo po prvý raz. Pulzujúce vzrušenie nikdy nevymizne. Všetko nové je vždy krehké.

Fialky psie sa derú von ako prvé, práve keď vrabce vyhrabávajú mach z jarkov a vzduch je našuchorený ako hrud' červienky. Púpavy a iskerníky vykúkajú s prvými slnečnými lúčmi a odkazujú včelám, že už konečne môžu prísť. Jar je celá o pozorovaní znovuzrodenia. Bláthnaid oslavuje každý deň trhaním sedmokrások, a keď ich má dosť na veniec, stane sa z nej „Kráľovná jari“. Ak ešte nejaké ostanú, urobí si z nich náramok a ladiaci presteň na doplnenie súpravy. Raz za čas, akoby zázrakom, býva dosť sedmokrások aj na celý týždeň vyrábania ozdôb a drobností, takže nám po dome necháva rôzne sedmokrásokové darčeky.

Neraz som počul, že som dieťa svetla – vždy bdelý už na úsvite. Narodil som sa na jar a moje prvé rána sprevádzali sonáty drozdov, ktoré živili vyvíjajúce sa telo a myseľ.

Možno práve jeho pieseň ma ako prvá nalákala do prírody. Moje volanie. Často myslím na svätého Kevina z Glendalough, na ten obraz, kde stojí s natiiahnutou rukou kolíšucou drozdie hniezdo, až kým z neho nevyletí jediné mláďa. Kevin z Glendalough bol pustovník, ktorý hľadal útechu v prírode. Po čase za ním začali chodiť ľudia po radu či vypočuť si jeho učenie a tak jeho kľáštorne spoločenstvo rástlo.

Zbožňujem príbehy o ňom, možno aj preto, že jeho írské meno, Caoimhín, som si vybral ako svoje birmovné. Hoci teraz sa mi zdá, že išlo skôr o „dospievanie“, jeho meno je pre mňa stále dôležité.

Teraz ešte o to viac, že jeho príbeh nám ukazuje, ako si skrátka nemôžeme pomôcť a tlačíme sa do divočiny, čím narúšame rovnováhu medzi človekom a prírodou. Možno sa tak cítil aj Caoimhín, keď za ním začali chodiť jeho nasledovníci.

Bohatosť vtáčieho spevu. Rozpoznám ho aj v najpreplnenejšom vzdušnom priestore. Je začiatkom všetkého, prebúdzaním toľkých tvorov. Pieseň ma prenáša do minulosti: mám tri roky a žijem buď vo svojej hlave, alebo medzi popínavými, plazivými, mihotavými a divokými tvormi. Im rozumiem, ľuďom vôbec nie. Čakám, kým svitanie zamieri do spálne rodičov.

Lorcan sa uhniesdil medzi mamou a otcom. Započúvam sa do tónov, ktoré prichádzajú s dotykom prvých slnečných lúčov na závesoch. Zlatisté tieň odhaľujú výjav, na ktorý čakám: drozd načúvajúci z kuchynskej nadstavby, slávny posol na pomedzí spánku a prebúdzania.

Keď sa objavil drozd, vydýchol som od úľavy. Znamenalo to, že deň začal ako každý iný. Symetria. Presne ako hodinky. Každé ráno som počúval a dotýkal sa tieňov, no nechcel som roztriahnuť závesy, aby som všetkých nepobudil. Nikdy som nechcel pokaziť čaro okamihu. Nemohol som pustiť dnu celý svet so všetkým tým ruchom, hlukom a zmätkom. A tak som len počúval a sledoval – drobné pohyby zobáka a tela, rovné telefónne káble, jednotlivé slohy v tridsaťsekundových intervaloch.

Vedel som, že „môj vtáčik“ je samec, lebo raz, len raz som zliezol po schodoch, aby som vykukol z dverí na terasu. Bol pevný a sivý, bol tam, bol presne tam. Počítal som a zapamätal si každý

tón, potom som znova vyšiel po schodoch, aby som sledoval hru tieňov na závese. Drozd bol veľmi dlho dirigentom mojej každodennosti. Potom to prestalo a ja som mal pocit, že nastal koniec sveta. Musel som si nájsť nový spôsob zobúdzania a vtedy som sa naučil čítať. Najskôr knihy o vtákoch, potom o celej prírode. Musia v nich byť verné ilustrácie a veľa informácií. Knihy mi pomohli preklenúť sen o drozdovi. Fyzicky ma prepojili s vtákmi. Zistil som, že drozdie samce spievajú, ak na to majú dôvod, ako napríklad obranu teritória či vábenie partnerky. Nespievali teda pre mňa ani pre nikoho iného. Keď na jeseň a v zime ich spev ustal, zažíval som hroznú traumu, čítanie ma však naučilo, že môj drozd sa vráti.

Jar zasahuje naše vnútro. Všetko sa vznáša. Nemáme na výber, len sa pohnúť nahor a dopredu. Prichádza aj viac svetla, času. Viac sa deje. Každá jar, čo pominie, splynie do koláže a je natolko preplnená materiálou, že na ničom inom nezáleží. Prvá pamätná jar, taká leptavá a živá: vtedy začala moja fascinácia vonkajším svetom za múrmi a oknami. Všetko ma zľahka nabádalo, prosilo, aby som počúval a pochopil. Svet bol zrazu viacrozmernejší a ja som mu po prvý raz porozumel. Začal som cítiť každú časticu a dokázal do nej dorásť, až som napokon prestal vnímať rozdiely medzi sebou a priestorom naokolo. Kiežby ho nenarušovali lietadlá, autá, hlasy, príkazy, otázky, zmeny výrazu, rýchle táranie, s ktorými som nedokázal držať krok. Uzavrel som sa pred tým hlukom i svetom ľudí, ktorý ho spôsoboval. Otváral som sa medzi stromami, vtákmi a na nenápadných odľahlých miestach, ktoré pre mňa